

Kristali okrutnosti

Dora Golub

Potresna romaneskna fatamorgana koja briše granice između onoga čega smo svjesni i onoga što ne možemo kontrolirati. Svi protagonisti odreda su poluludi i izgubljeni unutar svojih iluzija, uspomena, sjećanja i vizija

Sibila Petlevski, *Moj Antonio Diavolo: Francuska suita, Fraktura, Zaprošić*, 2007.

Postoji mišljenje kako je dobra i kvalitetna proza sastavljena od puno sitnih zasebnih dijelova koji su skupljani na sve strane i tada u posljednjem trenutku nevidljivom špagom svezani u zapetljan, ali harmoničan čvor obdaren specifičnom magijom kojom privlači manji ili veći krug čitatelja. Svi imamo svoja razlomljena iskustva koja nesporno kupimo negdje na svom putu, poput rasutih perlica ili slomljena ogledala što se jednog dana, kad-tad, mora stopiti u jedinstvo. Srećom, postoje ljudi koji imaju osobit dar upravo za prikupljanje takvih sićušnih, ali vrijednih fragmenata naizgled sive svakidašnjice i njihovo pretvaranje u umjetnost. Dakle, kao što je skladna kompozicija važna za cjelokupan dojam koji će ostaviti neka simfonija ili kao što je svaki detaljčić i pojedina mrljica možda presudna za ljepotu čitavog slikarskog platna, tako je u dobroj knjizi potrebno spojiti hrpicu detalja i udahnuti im život. Kao dobar primjer može poslužiti *Moj Antonio Diavolo*, najnoviji roman Sibile Petlevski koji, doduše, već ima svoju povijest s obzirom na to da je u prvoj verziji izašao 1996. pod naslovom *Francuska suita*. Njegova radnja sastoji se od šest dijelova u kojima se isprepleću sudbine i svjetovi ljudi iz različitih vremena, odnosno šest uvećanih sličica što svakako između redova ostavljaju mnogo prostora i zraka za bogatu impresiju.

Pretapanje stvarnosti i fantazije

Iako svaki od stavaka ove suite može sasvim uspješno egzistirati i sam za sebe, upravo poput nekog od plesova koji inače čine navedeno glazbeno djelo, oni istovremeno tvore savršenu kompozicijsku cjelinu. Pod rukom vješte skladateljice ti stavci postaju međusobno povezani gotovo neraskidivim nevidljivim sponama, tiho i neprimjetno se ispreplićući jedan s drugim. Baš u onom trenutku kad čitatelj naivno pomisli da se, eto, odmaknuo od radnje onog prethodno pročitano, zapljusnu ga poznati i prepoznatljivi motivi u maniri zastrašujućeg *déjà vu*. Kroz ritmove hipnotizirajućih i mjestimice pomalo makabričnih plesova provlače se likovi koji

potpuno ignoriraju i zanemaruju godine na nemilosrdnoj lenti vremena. Poput radnje u nekoj Poevoj groteski što je naizgled ispala iz najbizarnije noćne more njihovo teturanje može prekinuti samo otkucavanje zastrašujućeg sata, koji je u slučaju *Diavola* pokvaren, izokrenut, ostavljen da visi bez kazaljki i sablasno odzvanja u prazno. U toj tmurnoj i istovremeno barokno raskošnoj dvorani izmiješala su se sva tri lica vremena. Prošlost, sadašnjost, budućnost – teško je odrediti, možda i zato što je suština cijele cirkuske predstave bezvremena.

Sudionici karnevala ispod svojih maski zapravo nose jedno te isto lice koje se, poput umjetnosti same, panično grči iz iscrpna ludačkog smiješka u grimasu boli, straha i ludila. Na jednom mjestu susreću se glazba, likovna umjetnost i, naravno, književnost, tvoreći simbiozu iz koje izlazi biće koje ni u jednom trenu ne ždere jednu od svojih mnogobrojnih izraslih glava. Tako se ovdje na istom platnu nalaze i neki povijesni likovi poput Robert-Houdina ili Veronesea, zamučeni u istu kašu sa živim plodovima fikcije poput tajanstvenog pantomimičara, jazz glazbenika, francuskog slikara i tako unedogled. Prema tome, uzdati se u red i logičnost u ovom bi slučaju moglo biti pomalo uzaludno. Koliko god ih prividno racionalni moderni čovjek tražio, u konkretnom romanu neće naći zasebne odjeljke za stvarnost i fantaziju. Simbolika ih uspijeva povezati kao ljepilo, čineći splet bljeskova i asocijacija što zločesto udaraju u živac.

Kristalizacija na kraju

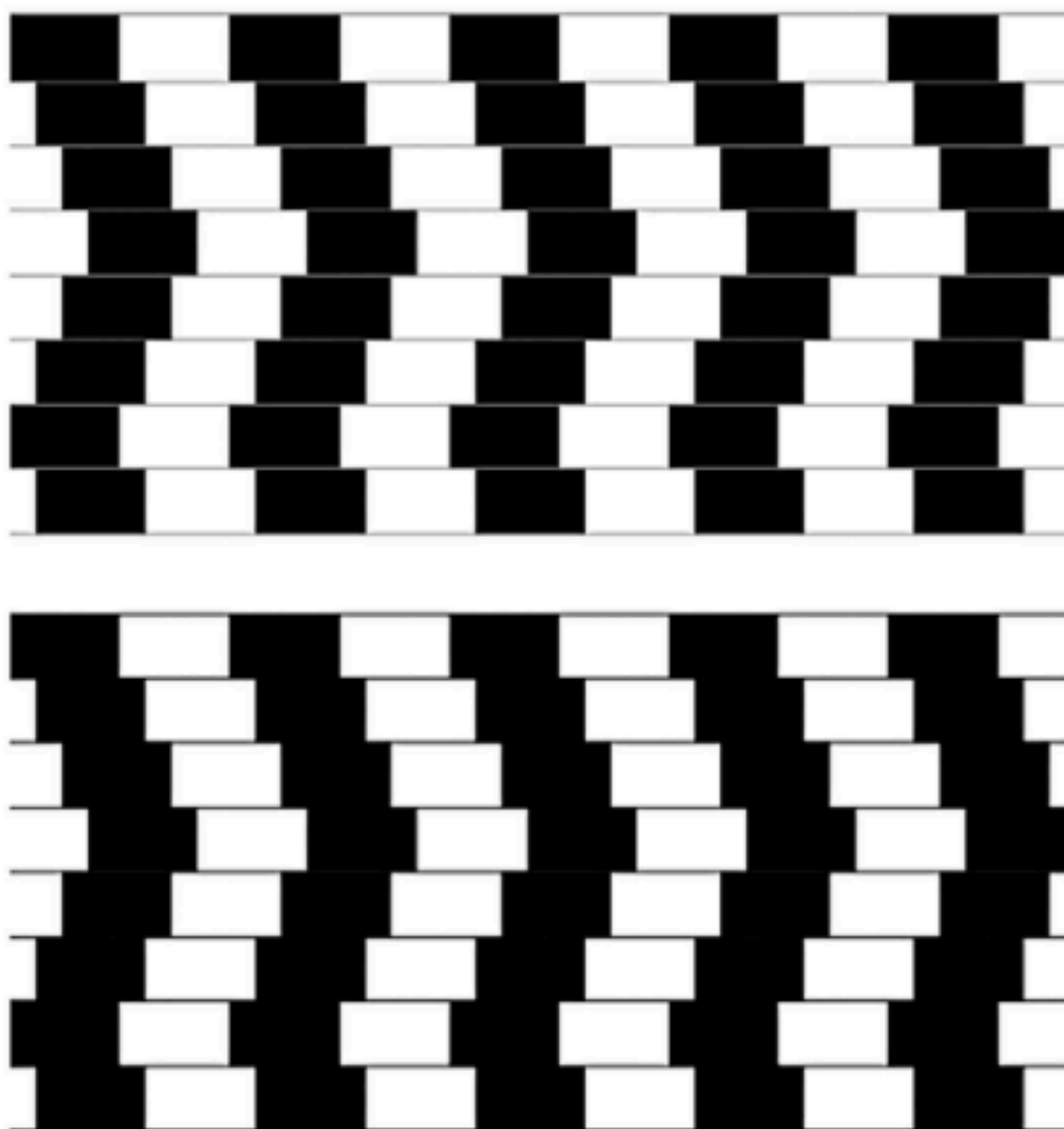
Moj Antonio Diavolo je nadrealistična slika iz podsvijesti, potresna fatamorgana koja briše granice između onoga čega smo svjesni i onoga što ne možemo kontrolirati. Njegovi protagonisti svi su odreda poluludi i izgubljeni unutar svojih iluzija, uspomena, sjećanja i vizija. Realni i posebno bolni aspekti cijele priče hrpavim i izmućenim glasom tiho pripovijedaju o ratu i općenito ljudskoj okrutnosti te svoj mogućoj tjeskobi koju ona donosi. Sva strahota stoljetne međusobne trke u naoružavanju, rasipnom prolijevanju krvi i odsijecanju/raznošenju ljudskih glava ne treba biti opisivana na sto razvučenih stranica; autorici nije potrebno puno riječi ili nataloženih ofucanih izraza da strese čitatelja. Kroz čitavu knjigu osjeća se jak morbidan miris smrti i prošlosti, vlažnog podrumskog vonja starih i zaboravljenih stvari

koje čuče u zakucima ljudskog mozga i samo ponekad bivaju otključani od najhrabrijih koji imaju muda balansirati na rubu ponora i dovoljno snage vratiti se s njega s pokojim ožiljkom.

Jednako kao što pred slikarskim umjetničkim djelom treba stajati neko vrijeme i proučavati ga dok se svi detalji sintetski ne stope u razumljivu cjelinu, ovaj roman ne treba uzimati naglo ili olako. *Diavolo* je san koji se miješa sa stvarnošću, omotan efektним slikama, zanimljivim stilom i živopisnim usporedbama. Kad odsvira posljednji, sudbonosni stavak i katarza se primakne kraju, cijeli taj komplicirani splet isječaka iz noćnih mora postaje kristalno jasna slika, dok na pozornici ogoljela i zbunjena bleji ljudska krvoločnost. Međutim, upravo iz ovakvih djela što spajaju sva lica i naličja umjetnosti koja su često grozna, a uvijek prekrasna, možemo izvući smisao cijele proklete farse. Naposljetku, i sama stvoriteljica *Mog Antonia Diavola* zaključila je kako "treba gledati cjelinu, a ne detalj, pratiti sudbinu čovječanstva, a nikako sudbinu naroda i pojedinca, treba se znati zadovoljiti uzrokom, ne istraživati posljedicu".

Kad odsvira posljednji, sudbonosni stavak i katarza se primakne kraju, cijeli taj komplicirani splet isječaka iz noćnih mora postaje kristalno jasna slika, dok na pozornici ogoljela i zbunjena bleji ljudska krvoločnost. Međutim, upravo iz ovakvih djela što spajaju sva lica i naličja umjetnosti koja su često grozna, a uvijek prekrasna, možemo izvući smisao cijele proklete farse

"Iluzija"